

Због таквих својих схватања чланови Одбора су једногласно одлучили да се награде Друштва конзерватора Србије, тј. повеће признања са по 5.000 динара, доделе:

СВЕТОЗАРУ РАДОЈЧИЋУ, академику и професору Универзитета,

РАДИВОЈУ ЉУБИНКОВИЋУ, научном саветнику и

ЗДРАВКУ БЛАЖИЋУ, сликару реставратору.

СВЕТОЗАР РАДОЈЧИЋ

ПРЕМИЊУО

Академик Светозар Радојчић већ је скоро 45 година присутан у науци, настави, музејском раду, па и конзервацији споменика. Његово научно стваралаштво незаобилазно је не само у нашој средини већ и у историографији о европској уметности средњег века. Многобројне студије и чланци, а посебно десетак књига (међу којима се истичу: Портрети српских владара у средњем веку, Старе српске минијатуре, Мајстори старог српског сликарства, Старо српско сликарство, Geschichte der serbischen Kunst, Текстови и фреске, Узори и дела старих српских уметника) улазе у основну ризницу сазнања о нашој прошлости: осветљавају, са становишта уметности, њене битне токове, објашњавају њене везе с Византијом, Западом, Румунијом и Русијом, разрешавају загонетна значења појединих дела и доприносе познавању идеологије друштва које их је стварало, прониче у стилске поступке мајстора и у уметничка схватања средњовековног човека, изграђују сазнања о естетици у Византији и средњовековној Србији. Аналитички приступ и синтетички преглед подједнако су му драги као метод: првим је продро у дубине природе уметничког дела, другим је оцртавао законе развитка.

Као наставник који је непосредно образовао преко шест стотина историчара уметности, а ко зна још на колико посредно утицао, био је прави учитељ. Дуго година је на Универзитету сам излагао материју од

античког доба до најновијих времена, не само високо држећи мерила академског образовања, већ и приступајући непосредно својим ђацима како би им помогао у савладавању знања. Та његова брига није престајала ни после студија - многи се и данас њему обраћају за савет кад се нађу пред тешким питањима науке или праксе. У служби заштите, међу његовим бившим студентима, нашла су примену нека од његових схватања споменика културе или нека од мерила која је он ширио.

Наука и настава нису била једина поља кроз која је дејствовао. Још у предратном периоду, у скопској средини, био је окружен љубитељима старина и посленицима који су тежили да се што боље сачувају и што више проуче споменици који су били у тешком стању. Тада су већ, и уз његово учешће, спашени од непосредне опасности неки манастири, скинуте са зидова, прве фреске како не би пропале, вршено систематско снимање и отпочело копирање живописа. У Скопски музеј сабрана су многа дела, како не би нестала или била уништена, а он је био тај који је објавио књигу о њима. Тада је и сам предузимао заштитне радове на археолошким налазиштима (Скупи, Коњух итд.).

И после Другог светског рата наставио је, у нешто друкчијем виду, своје деловање на заштити. Конзерватор је своја археолошка открића (Царичин град) или је, као теренски истраживач, скретао пажњу на угрожене објекте. Многи сликар-конзерватор из средње и старије генерације сетиће се његове подршке и савета, а старији посленици на заштити - његовог плодног учешћа у многим комисијама које су одлучивале или предлагале мере за одржавање споменика.

За своју научну делатност академик Светозар Радојчић добио је многа признања: члан је Српске академије наука и уметности и Атинске академије, доделене су му Седмојулска и Октобарска награда, одликован је Орденом рада, носилац је Хердереове награде. Савез друштва конзерватора Југославије наградило га је Јубиларном медаљом и дипломом.

Друштво конзерватора Србије одлучило је, због тога, да академику Светозару Радојчићу додели

Награду

за изузетни научни рад који је допринео стварању високих мерила у заштити споменика културе, за дугогодишње залагање на обрађивању историчара уметности-конзерватора и непрестану подршку посленицима приликом заштите, као и за драгоцено учешће на чувању споменика.

РАДИВОЈЕ ЉУБИНКОВИЋ

ПРЕМИЦУО

Научни саветник Радивоје Љубинковић један је међу малим бројем посленика у заштити споменика културе који су уграђени у саме њене темеље. Без његовог рада и његових организаторских подухвата не може се ни замислити почетак службе заштите у новој Југославији. Своју делатност ове врсте он отпочиње у Националном комитету ослобођења Југославије већ крајем 1944, кад сарађује на реституцији културних добара из иностранства, обнавља музејску службу и доприноси успостављању првих јединица заштите. Био је, 1945., један од главних учесника у изради Одлуке о заштити културних старина, пресудног документа за потоњу делатност службе заштите, чије је доношење представљало датум у животу читаве једне струке, а данас се слави као Дан заштите споменика културе у читавој Југославији.

Осмишљавајући нову струку припремио је низ правилника, као што је организовао и прва њена саветовања на којима је, кроз реферате, указивао на задатке и њихове циљеве. Као плод такве делатности дошло је до оснивања Савезног института за заштиту споменика културе, 1950. године, на чије је чело стао Радивоје Љубинковић, као вршилац дужности директора установе. Он је, будући добро обавештен о сродним институцијама у иностранству, поставио своју установу на најшире и најсавременије основе. Са тог положаја предузео је низ акција, међу којима су се истичале оне на стварању темељне документације, као што су биле: снимање средњовековних градова, евидентирање стећака, подршка копирању фресака, сабирање грађе о дубровачком сликарству и многе друге.

Своја схватања и сазнања примењивао је на огледним и узорним радилиштима, које је организовао или на пословима којима је руководио, како за време свог управљања Савезним институтом, тако и у каснија времена. Црква св.Софије у Охриду, Липљан, Петрова црква у Бијелом Пољу, Ново Брдо, Прокупље, нишка тврђава, Станичење, итд., где се све Радивоје Љубинковић налазио као руководилац, организатор или истраживач, нису били само споменици за које је, као научник, био живо заинтересован, него и велике школе младих и радозналих његових сарадника на које је преносио своје богато искуство, упућујући их у нове методе испитивања до којих је, најчешће, сам долазио. Његово деловање, у том смислу ни данас није престало.

Његов научни рад, садржан у великом броју студија, чланака и књига, тесно је повезан са његовом службом у заштити споменика: он је њој доприносио организацијом и текстовима, она њему понудила своје богате ризнице. Још пре рата окренут откривању и обради непознатих споменика, он је, дуго после рата, био заокупљен изношењу све нових и нових, и све значајнијих, проналазака. Високо образован у примени иконографског метода, а осетљив за лепоту уметничког дела, он је објавио читав низ монографија о манастирима, црквама и уметницима, које могу послужити за узор. Последњих година умножила су се његова тумачења појединих дела или, посебно, црквених институција, која помажу разумевању прошлости не само Србије већ и Македоније.

Служба заштите споменика културе одаје дубоко признање заслугама Радивоја Љубинковића. Може се сматрати само за мали и симболични узврат ова награда, које му Друштво конзерватора Србије додељује:

за широко и темељно заснивање новије југословенске службе заштите, за истакнути научни рад и изузетни допринос истраживању и заштити споменика културе, за племениту подршку младим стручњацима.

ЗДРАВКО БЛАЖИЋ

ПРЕМИЦУО

Цео живот Здравко Блажића, сликара и рестауратора, присно је повезан са заштитом и конзервацијом споменика културе. Одмах после својих школских дана преузео је, у Македонији, обимне радове на чишћењу, конзервацији и рестаурацији фресака. Отпочео је, врло широко, са Св.Софијом у Охриду, где је први пут у нашој земљи применио неке савремене методе у чишћењу, скидању, конзервацији и презентовању зидних слика. Пошто је тај посао успешно завршио после неколико година, стекавши и сам велико искуство, наставио је да ради на многим другим црквама и манастирима: Богородици Перивлепти у Охриду, Спасовој

цркви у Кучевишту, Водочи и Вељуси код Струмице, Св. Ђорђу у Курбанову, самостанској цркви у Лепоглави, итд. После Блажићевих подухвата, увек добро организованих и учено вођених, многе средњовековне фреске заблистале су својим првобитним сјајем, што је имало за последицу, пред осталог, њихово много свестрањиве и поузданије научно испитивање.

Од почетка већ, па током читавог свог радног века, окружавао се младим сарадницима, на које је преносио модерна европска знања о конзервацији и рестаурацији фресака, као и своје искуство стечено на живопису у нашој земљи. Вероватно више него иједан рестауратор старије генерације он је учинио да се, преко предавања, семинара и непосредног саветовања, организованих на радилиштима, образују млади стручњаци. Због тога се његови непосредни или посредни ђаци не налазе само у Македонији, у Скопљу и Охриду, већ и у Београду, Загребу, Љубљани, Новом Саду, Задру, Приштини, па и у другим местима Југославије.

Његова делатност, кроз читаво време службе, била је, исто тако, везана за конзервацију и рестаурацију икона. Као један од оснивача Завода за заштиту споменика културе СР Македоније све је урадио да сликарска радионица буде способна да сабере, поправи и за будућност сачува велики број вредних икона, међу којима су охридске заузеле најважније место. По преласку у Београд, после реорганизације атељеа за рестаурацију слика у Народном музеју у Београду, уз редован рад, он је, са најближим сарадницима, учинио све да неколико десетина икона, с подручја читаве Југославије, буде конзервисано и очишћено, како би било изложено у Охриду, 1961. за време одржавања Вишантолошког конгреса. Своју рестаураторску активност завршио је у Музеју савремене уметности у Београду.

Своја знања, која је тако благоданклоно усмено ширио међу сарадницима, сабрао је у две књиге (Техника и

конзервација наше фреске, Конзервација охридских икона и нове констатације), а излагао је и кроз низ чланака у стручним часописима и новинама. Корисници нису били само сликари-конзерватори, већ и историчари уметности, јер је Здравко Блажић, кроз те текстове, често објављивао нове налазе и непозната дела.

Његови текстови су приручници за струку, али и извори за проучавање средњовековне уметности.

Треба, у овој прилици, забележити и чињеницу да је његов рад на средњовековним споменицима одјекнуо и у нашем савременом сликарству. У његовом сликарском делу - јер Здравко Блажић је и активни сликар - поново су оживљене старе технике (енкаустика и емаљ); као што су се појавили и мотиви надахнути прошлосту. Код његових бивших сарадника и пријатеља (Аца Томашевић, Шиме Перић, Берник, Кондовски, Пецо и други) искуства старе уметности уткала су се, на разне начине, у њихов стваралачки рад. Блажић је и својом текућом критиком много допринео развоју модерне уметности, посебно у Македонији.

Друштво конзерватора Србије имало је, дакле, све разлоге да Здравку Блажићу додели

Награду

за родоначелничку улогу и прегалаштво у конзервацији и рестаурацији фресака и икона, за огромни стручни рад и откривање непознатих дела, за несебично обрзовање млађих стручњака.

